MEGFIGYELÉSEK

PAPUCSKOSBOR (CYPRIPEDIUM CALCEOLUS) ÚJ LELŐHELYEK A BÜKKBEN. A megtalált élőhely Parasznya község közigazgatási területén, az Adrianteleptől NY-DNY-i irányban a Bükki Nemzeti Park határában található. 1990-ben egy tarvágásos helyen fedeztük fel, ekkor 25 tőből állt az állománya. 1995-ben csak hat virágzó tövet találtunk.

Pingitzer Beáta - Vizslán Tibor

AGÁRKOSBOR (ORCHIS MORIO) ÚJ SZÍNVÁLTOZATA: "LUSUS GEORGIAE". A Barakonyi-patak völgyének lejtőjén (Tornai - dombság), barna erdei talajon több százas állományban, 1997. május 10-én találtam egy friss virágzatú példányt, amelynek uralkodó színe a leggyakoribb pirosaslila volt, a két külső, szélső lepellevél azonban finom, hosszanti sötétibolya erezést mutatott, barnás árnyalatú, szélein halvány zöldessárga szegéllyel. A mézajkak színe és mintázata az általánosan ismert volt. A példányról színes diafelvétel készült.

Endes Mihály

ADATOK VARBÓ ORCHIDEÁIHOZ. 1997-ben Varbón az alábbi orchidea fajokat sikerült megtalálnunk:

Bíboros kosbor (Orchis purpurea): Magas-hegyen 17 virágzó példány, a Lippa réten 9 virágzó példány.

Tarka kosbor (Orchis tridentata): Magas-hegyen 62 virágzó példány, ebből egy a lus. albiflora színváltozat volt, Lippa - réten 3 tő.

Madárfészek (Neottia nidus-avis): Nádas-völgyi erdő 16 tő

Fehér madársisak (Cephalanthera damasonium): Lippa-réti erdő szélén 3 tő, Dobrica-patak mellett 3 tő.

Vizslán Tibor, Vizslán László, Pignitzer Beáta

ADATOK DEBRECEN BOGÁRVILÁGÁHOZ. A debreceni Nagyerdő a mai belvárosig terjedt ki még a múlt század első évtizedeiben is. Azóta területét a városi házak, utak foglalták el. Az élővilág, így a bogarak is, már csak itt-ott bukkanak fel az utolsó menedéket jelentő, állandóan fogyó kertségekben, parkokban, útmenti fasorokban, sétányokon. Értéket jelentenek ezek a fajok, hiszen több védett is előfordul közöttük.

Fekete gyalogcincér (Dorcadion aethiops) az Alföldön ritka, inkább domb- és hegyvidéken jelentkezik száraz füves területeken. A Kossuth Lajos Tudományegyetem előtti, viszonylag nagy kiterjedésű, füves parkban 1993. április 21-én egy nőstényt észleltem. Lárvája fűgyökerek között él. A terület erősen bolygatott, műtrágyázás, permetezés folytán azóta újabb példányokat nem sikerült megfigyelni.

Nyolcsávos gyalogcincér (Dorcadion scopolii) harmincas nagyságrendű populációja él a Pallagi út elején, szintén parkban, ahol hasonló behatások érik ezt a fajt is. 1990-es évek elején a korai kitavaszodás és napfényes idő rendkívül kedvezett ennek az országosan is kis területen elterjedt cincérnek. Azóta eltelt évek során populációja mégjobban lecsökkent az egykor Pallagon mint lokális kártevőként nyilvánított fajnak. A jobban felmelegedő járdaburkolatra kiülő példányokra a járókelők taposása jelent veszélyt.

Lonccincér (Obcrea pupillata) több példányt sikerült megfigyelnem 1996 június 15-én a Gyógyfürdő mögötti területen ültetett loncbokrokon. E fajnak országosan is jelentős, klasszikus lelőhelye Debrecen. Lárvája a Lonicera tatarica és caprifolium ágaiban fejlődik. A rendszeresen nyírott bokrokról eltűnik, mivel lárváját a nyesedékkel elégetik.

Pézsmacincér (Aromia moschata) Eredeti élőhelye öreg ártéri fűzek, melyek törzseit össze-vissza furkálja. Péchy utcán növő 70-80 éves öreg szomorúfűz alatt a járdán 1997 júniusában lehetett megfigyelni több példányát. Ugyanezen a helyen és időben előkerült a diófacincér (Megopis scabricornis) egy példánya, mely védett faj szórványosan, út menti fasorokban (Simonyi út) hárs- és nyárfa korosabb, beteg egyedein él. Ezeket már kivágták, ezzel a faj is megsemmisült.

Juhar - díszcincér (Anaglyptus rupticus) egy példányát láttam 1996 májusában házfalon ülve a Kossuth utcán.

Vércincér (Purpuricenus kaehleri) ma már védett fajnak kiterjedt populációi éltek a debreceni kertségekben, főleg gyümölcsfákon (körte, alma). Az imágók a lombkoronában alkonyatkor mozogtak június hónapban. Ezeket a területeket beépítették, felszámolták. A Mikszáth K. utcán 1974 június 10-én két példányát észleltem.

Szabó Sándor

DÍSZES TARKALEPKE (EUPHYDRYAS MATURNA) A JÓNÁS-RÉSZEN (DNY-NYÍRSÉG). Patakártéri Alopecuretum pratensis rét szélén, virágzó galagonya cserjéken 1997. május 16-án több példányt észleltem.

Szabó Sándor

"LEPKÉS ÉV" DEBRECENBEN. 1997 július folyamán igen sok nappali pávaszem (Inachis io) jelentkezett a város területén, beleértve a legforgalmasabb főutcát is, és szeptember elejéig alig csökkent a számuk. Október 7-én még láttam egyet, majd 1998 február 8-án egy frissen elpusztult került szem elé. Szinte váltotta ezt a fajt az atalanta lepke (Vanessa atalanta), amely legnagyobb mennyiségben szeptemberben volt megfigyelhető, s október közepéig szinte állandósult létszámuk. Megemlítem, hogy ez év november 8-án a tornaszentjakabi lápréten és Szemere mellett is mindkét faj több példányát észleltem, s ez arra enged következtetni, hogy a jelenség nem korlátozódott Debrecen környékére.

Endes Mihály

SEBES PISZTRÁNG (SALMO TRUTTA M. FARIO) A TISZA-TÓBAN. Tiszafüreden 1997. október 26-án fogott másfél kilós csuka gyomrából egy kb. 18 cm hosszú sebes pisztráng került elő. A pisztráng feje az emésztés következtében már elroncsolódott, de testének hátsó része szinte teljesen ép volt, zsírúszója jól látszott, és megfigyelhetők voltak piros pettyei, amelyek lehetővé tették biztos azonosítását. E faj tipikus élőhelye a folyók felső szakasza, amelyet róla nevezünk pisztrángzónának. Jelentős

populációi kizárólag itt élnek, kisebb számban azonban megtalálható a folyók dombvidéki szakaszán, egy-egy példány pedig a lassú, alföldi szakaszokra is elvetődik. Herman Ottó már a múlt század végén feljegyezte róla, hogy "Ritkaságképen letévedett Szegedig, Szolnokig és Szentesig." Az újabb észlelés tehát inkább csak megerősíti, amit eddig is tudtunk vándorlási hajlamáról, ámbár némi meglepetéssel mégiscsak szolgál, ugyanis nem a folyómederből, hanem a tározótér egyik holtágából került elő, ahová nagy valószínűséggel még élve jutott el. Legalábbis erre lehet következtetni a csuka táplálkozási szokásaiból, valamint a fogás idején és azt megelőzően tapasztalható egyenletes vízjárásból.

Harka Ákos

NAGY BÉKÁSZÓSAS (AQUILA CLANGA) NAGYHEGYES MELLETT. 1997 október második felében egy fiatal tollazatú példányt észleltem műút menti fán ülve.

Fördős Zsolt

KERECSENSÓLYOM (FALCO CHERRUG) DEBRECEN KÖZELÉBEN. 1996. november 19-én egy adult példányt figyeltem meg Debrecen-Józsa D-i részén, a 35-ös út és a vasúti sín által határolt területen. A sólyom min. 1 órát tartózkodott a 400m x 1 km-es jelentős ürgeállománnyal rendelkező legelőn, miközben a sűrű forgalmú utat néha 30 m-re is megközelítette.

Weszelinov Ottó

CSÁSZÁRMADÁR (TETRASTES BONASIA) A MISKOLCI CSANYIKBAN. A faj nagyon érzékeny a zavarásra, ezért különösen érdekes az adat. Az említett élőhely kb. 800 m-re van a lakott területtől. 1994 óta ismerjük a párt, de sikeres fiókanevelést még nem észleltünk.

Vizslán Tibor - Pingitzer Beáta

KIS LILE (CHARADRIUS DUBIUS) DEBRECENBEN. 1997 június 18-án egy adult példányt észleltem a Kassai út egyik parkos épületének kavicsos sétányán.

Gergely Lajos

A FENYVES CINEGE (PARUS ATER) DEBRECENBEN - 1997. A faj előző évi invázió-szerű őszi megjelenése városunkban idén nem ismétlődött meg, sőt, az átlagosnál is jóval kevesebb példány került szem elé. Hasonló jelenséget észleltem a Bódva- és a Hernád-folyók közé eső domb-, illetőleg hegyvidéken is. Érdekes volna a hazánk más területeiről származó adatokkal való összehasonlítás, ezirányú közlések érkezését örömmel vennénk!

Endes Mihály

FÜGGŐ CINEGE (REMIZ PENDULINUS) KÖLTÉSEK A BÓDVA-FOLYÓNÁL. 1997-ben Szendrő, illetve Szalonna települések mellett, a folyó partjait kísérő fehér füzeken két ponton is megfigyeltük a fészeképítést május első napjaiban.

Endes Mihály - Balogh Péter

ROZSDÁS CSALÁNCSÚCS (SAXICOLA RUBETRA) TERJESZKEDÉSE A HEVESI-SÍKON. A 80-as évek második felében még eseménys:zámba ment, ha őszi-tavszi vonuláson sikerült megfigyelnünk a vidéken. A 90-es évek elejétől a faj megjelenései vonulási időszakban egyre gyakoribbakká váltak, majd az évtized második felétől kezdődően a síkság rendszeres, de még nem gyakori fészkelőjévé vált. 1997 júniusának végén a hevesvezekényi Lukács-földeken egy megközelítőleg 1,5 km-es szakaszon 4 rozsdás-csalánccsúcs családot sikerült megfigyelnem nedves kaszálón és búzatábla szegélyben elhelyezkedő kiszáradt, majd felgazosodott egykori belvizes foltokon.

Ambrus Béla

VÖRÖSFEJŰ GÉBICS (LANIUS SENATOR) MEGFIGYELÉS HAJDÚBAGOSON. 1990 július 6-án a földikutya-rezervátum területén párban észleltük a fajt (jelen volt Pánya Csaba is). A madarak egy, a homokpusztával szomszédos kukoricásból szálltak ki és közeli bokorsorba húztak.

Kiss Endre

SORDÉLY (EMBERIZA CALANDRA) FÉSZKELÉSEI KÖMLŐ BELTERÜLETÉN. A sordély a mezőgazdasági művelés alatt álló területeken, utak mentén a Hevesi-síkon rendszeres költőfaj. 1997 májusában szokatlan környezetben, Kömlő község belterületén a házunk melletti bokrokkal, fákkal tarkított út mellett észleltem az első költését, amelyre a közeli villanydróton folyamatosan éneklő hím hívta fel a figyelmemet. A fészkelőhely közvetlen környezete viszonylag erős emberi zavarásnak volt kitéve. Második, júniusi fészekalját egy házi macska elpusztította.

Ambrus Béla

DURVAVITORLÁJÚ DENEVÉR (PIPISTRELLUS NATHUSII) ÉSZLELÉSE DEBRECENBEN. 1997. április 11-én Szabó Sándor talált a Pallagi út 11. sz. alatti Benczur Kollégium egyik erkélyén egy elgyengült adult példányt, amelyet meghatározás céljából átadott nekem. Aznap erős lehűlés és viharos szél jellemezte az időjárást.

Endes Mihály

NYUSZT (MARTES MARTES) LÉTAVÉRTESEN. 1997. november 29-én a község határában fekvő szőlőkhöz közeli nedves aljú füzfacsoportban egy nemrég elpusztult példányt találtam.

Gergely Lajos

ÚJABB MEGFIGYELÉSEK A TORNAI-DOMBSÁG "ÚSZÓLÁPJÁNÁL". 1997. november 8-án észleltem, hogy mindhárom "tóba" (lásd Calandrella, 1996. X/1-2:245) több hatalmas autógumi-köpenyt hajítottak, amelyeket eltávolítottunk.

Endes Mihály

KITÜNTETÉS

Sümegi Pál, a Calandrella számos, értékes cikkének szerzője az 1997-es Föld napja alkalmából Pro Natura emlékplakettet vehetett át. Fogadja szívből jövő gratulációnkat!

ÚJ KÖNYV

Megjelent Harka Ákos: Halaink című, haszonnal forgatható kézikönyve, amely a hazai fauna eddig megismert fajait mutatja be képekben és az élőhely, valamint az elterjedés rövid, de pontos leírásával. Beszerezhető a szerzőnél, postacíme a kötetünkben megtalálható.

TÁMOGATÁS

A Calandrella pályázat útján két kötet megjelentetéséhez is elegendő támogatáshoz jutott a Központi Környezetvédelmi Alapból. A szíves támogatást hálásan köszöni a Szerkesztőbizottság!

SZEMÉLYI HÍREK

A debreceni Szőnyi Pál ásványgyűjtő kör új vezetője 1997. október 1-től Püspöki Zoltán (Kossuth Lajos Tudományegyetem Ásvány- és Földtani Intézete).